

Przemysław Bukowski

<http://orcid.org/0000-0003-1970-3366>
Uniwersytet Ignatianum w Krakowie
przemyslaw.bukowski@ignatianum.edu.pl

Andrzej Tarchała

<http://orcid.org/0009-0001-7348-7724>
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
andrzej.tarchala@upjp2.edu.pl
DOI: 10.35765/pk.2024.4704.10

Spotkania studenckie w rzeczywistości hybrydalnej w opinii studentów UIK i UPJP2

STRESZCZENIE

W czasie pandemii COVID-19 i związanych z nią ograniczeń studenci stanęli przed wyzwaniem dotyczącym spotkań studenckich, obejmujących komunikację, integrację oraz organizację życia akademickiego. Również obecnie studenci zmagają się z wyzwaniami dotyczącymi rzeczywistości hybrydalnej, która łączy przestrzeń tradycyjną i wirtualną życia człowieka. Wyzwania te wpływają na spotkania studenckie, zarówno formalne, jak i nieformalne, odbywające się w ramach uczelni i poza nią. Badanie preferencji studentów dotyczących spotkań w rzeczywistościach tradycyjnej i wirtualnej jest istotne, ponieważ pozwala wykazać, które formy spotkań w przekonaniu studentów wzmacniają, a które osłabiają relacje interpersonalne, wpływają na rozwój osobisty i ogólną atmosferę panującą na uczelni.

Artykuł prezentuje wyniki badań dotyczących opinii studentów na temat spotkań studenckich w kontekście rzeczywistości hybrydalnej. Zaprezentowano wyniki ankiety przeprowadzonej wśród studentów Uniwersytetu Ignatianum w Krakowie (UIK) i Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie (UPJP2). Celem badania była charakterystyka oddziaływania rzeczywistości hybrydalnej na spotkania studenckie z perspektywy studentów oraz określenie wyzwań, z którymi mierzą w tej rzeczywistości. Wyniki badania mogą mieć istotne implikacje dla praktyki edukacyjnej i organizacyjnej na uczelniach wyższych, przyczyniając się do lepszego rozumienia potrzeb i oczekiwań studentów. Autorzy traktują przeprowadzone analizy jako badanie pilotażowe, które zamierzają rozwinąć w kolejnym tekście.

SŁOWA KLUCZE: spotkania studenckie, kultura studencka, rzeczywistość hybrydalna, nauczanie hybrydowe, świat wirtualny

ABSTRACT

Student Meeting Culture in Hybrid Reality: The Perspectives of UIK and UPP2 Students

The COVID-19 pandemic and its associated restrictions posed significant challenges for students, particularly in relation to communication, integration, and the organization of academic life. Even in the post-pandemic period, students continue to grapple with the challenges of hybrid reality, which blends traditional and virtual spaces. These challenges affect both formal and informal student meetings, taking place within and beyond the university setting. Studying students' preferences regarding traditional and virtual meetings is essential for identifying how these interactions influence interpersonal relationships, personal development, and the overall university atmosphere. The article presents the results of research on students' opinions regarding student meetings in the context of hybrid reality. It showcases the findings of a survey conducted among students of the Jesuit University Ignatianum in Krakow (UIK) and the Pontifical University of John Paul II in Krakow (UPP2). The study explores students' perspectives on the effects of hybrid reality on their meetings and to identify the challenges they encounter in this context. The results of the study offer valuable insights for educational and organizational practices at higher education institutions, contributing to a better understanding of students' needs and expectations. The authors consider this research as a pilot study, with plans for further exploration in a subsequent publication.

KEYWORDS: student meetings, student culture, hybrid reality, hybrid teaching, virtual world

Wprowadzenie

Spotkania studenckie to różnorodne formy interakcji młodych ludzi związanych ze środowiskiem akademickim, które odbywają się zarówno w ramach uczelni, jak i poza nią. Obejmują one wydarzenia formalne, takie jak zajęcia dydaktyczne, udział w kołach naukowych, działania samorządu studenckiego, a także wydarzenia kulturalne i religijne. Oprócz tego spotkania studenckie to również wydarzenia nieformalne, jak juwenalia, spotkania towarzyskie czy inne aktywności organizowane przez samych studentów. Spotkania te stanowią istotny element życia akademickiego, umożliwiając nie tylko zdobywanie wiedzy, ale także rozwijanie umiejętności interpersonalnych, emocjonalnych i społecznych, a także kształtowanie tożsamości oraz relacji międzyludzkich. W kontekście współczesnym spotkania te mogą się odbywać zarówno w przestrzeni fizycznej, jak i wirtualnej, tworząc rzeczywistość hybrydalną, gdzie tradycyjne formy edukacji i integracji przeplatają się z aktywnościami w cyfrowym świecie.

Podczas pandemii COVID-19 (lata 2020–2023), która dokonała znaczącego przewrotu w organizacji spotkań międzyludzkich, obie formy spotkań studenckich musiały się zmierzyć z narzuconymi ograniczeniami sanitarnymi, głównie dotyczącymi interakcji bezpośrednich. W związku z tym znaczna część zajęć akademickich została przeniesiona do rzeczywistości online. Podobnie stało się z różnorodnymi formami pozauczelnianych aktywności studentów. W czasie pandemii studenci zostali zmuszeni do życia w świecie hybrydalnym, a nierzadko wyłącznie wirtualnym, by poprzez wykorzystanie narzędzi informatycznych nie pozostać w całkowitej izolacji (Surawska, 2022). W 2022 r. wiele krajów zaczęło łagodzić restrykcje związane z pandemią, jednak wprowadzone ograniczenia wywarły trwały wpływ na spotkania studenckie, zarówno w ich wymiarze formalnym, jak i nieformalnym.

Choć obecne pokolenie studentów – zaliczane do generacji Z (ur. w latach 1994–2004) i określane jako młodzi dorośli lub „cyfrowi tubylcy” (Prensky, 2001) – funkcjonuje w rzeczywistości wirtualnej niemal od początku swojego życia, zmierzenie się z wyzwaniami związanymi z pandemią COVID-19 oraz jej społecznymi konsekwencjami stanowi dla tego pokolenia trudność, której nie doświadczyły wcześniejsze generacje, a jednocześnie okazję do tworzenia kultury spotkań w tak zwanej rzeczywistości hybrydalnej. W niej nawiązywane są relacje pomiędzy studentami, ich wzajemna komunikacja i integracja, a także organizowane jest szeroko rozumiane życie akademickie.

Student w rzeczywistości hybrydalnej

Dzięki rozwojowi technologii, zwłaszcza nowych mediów, współczesny student funkcjonuje na styku dwóch wymiarów rzeczywistości: naturalnego (fizycznego/ klasycznego) oraz wirtualnego (niefizycznego / sztucznego). W kontekście życia studenckiego rzeczywistość fizyczna obejmuje tradycyjne formy edukacji, takie jak zajęcia stacjonarne, spotkania w bibliotekach czy aktywności związane ze spotkaniami towarzyskimi i wydarzeniami kulturalnymi. Natomiast rzeczywistość wirtualna odnosi się do przestrzeni online, w której studenci uczą się, komunikują i współpracują za pomocą narzędzi elektronicznych, takich jak platformy e-learningowe, grupy dyskusyjne na mediach społecznościowych czy aplikacje do wideokonferencji. Chociaż tę rzeczywistość nazywamy wirtualną, czyli taką, która nie posiada parametrów fizycznych i istnieje wyłącznie w cyberprzestrzeni, człowiek angażuje się w niej w sposób rzeczywisty. Przestrzeń ta ma charakter realny i jest obszarem debaty publicznej, tworzenia relacji, kształtowania tożsamości jednostkowych i zbiorowych.

Również emocje odczuwane za pośrednictwem rzeczywistości wirtualnej, aktywności, które człowiek w niej podejmuje, są prawdziwe. Oba wymiary oddziałują na siebie i dopełniają się wzajemnie. Z tej racji świat, w którym żyje współczesny człowiek, określamy mianem rzeczywistości hybrydalnej. Sylwia Jaskuła definiuje ją jako „różnicowaną funkcjonalnie konfigurację przestrzeni tradycyjnej i wirtualnej, umożliwiającą ich wzajemną dynamiczną koegzystencję i swobodny przepływ, przy zachowaniu ich odmienności i względnej niezależności” (2022b, s. 9). Ta hybryda – zdaniem autorki – „jest produktem procesów kulturowych, połączeniem tego, co rzeczywiste, z tym, co fantazmatyczne” (Jaskuła, 2022a, s. 23).

Rzeczywistość hybrydalna, za pośrednictwem narzędzi elektronicznych (połączenia ze światem cyfrowym przez telefon czy komputer z dostępem do Internetu), pozwala studentom na funkcjonowanie niezależnie od ograniczeń fizycznych (wirtualną teleportację), umożliwiając im dostęp do globalnej sieci wiedzy oraz kontaktów społecznych. Dzięki temu mogą oni brać udział w zajęciach online, uczestniczyć w międzynarodowych projektach badawczych, a także nawiązywać relacje z osobami z całego świata, niezależnie od ich fizycznej lokalizacji. Jednakże to rozszerzone pole działania niesie ze sobą również wyzwania, takie jak trudność w utrzymaniu odpowiedniej równowagi między życiem online a offline, a także ryzyko utraty tożsamości, ponieważ studenci mogą prezentować różne wersje siebie w świecie wirtualnym. Z uwagi na to studenci doświadczający rzeczywistości hybrydalnej zmuszeni są na nowo zdefiniować swoje „ja” w kontekście edukacji i interakcji społecznych. Ich tożsamość hybrydalna, coraz bardziej aktywna w sieci niż w świecie fizycznym, a przez to doświadczająca siebie jako bytu o „tożsamości pogranicza”, często przyjmuje formę awatara lub pseudonimu w przestrzeni online, co może prowadzić do zagubienia osobowościowego i trudności w identyfikacji z innymi oraz z sobą samym (ucieczki od samotności i wyobcowania w świecie offline do rzeczywistości światów wirtualnych, które pozwalają na realizację rozmaitych postaci „e-tożsamości”). Tadeusz Paleczny (2022) wyróżnia pięć typów tożsamości hybrydalnej w cyberprzestrzeni (*avatar*, *janus*, *rebeliant/ buntownik*, *ludoman* oraz *outsider*). Stali użytkownicy Internetu są uczestnikami „procesów cybernetycznych, w których zacierają się granice indywidualnego i bezpośredniego doświadczenia rzeczywistości” (Chłudzińska, 2022, s. 78). Z jednej strony studenci mogą odczuwać względną anonimowość, co daje im poczucie bezpieczeństwa (iluzję idealnego życia) i swobody w wyrażaniu siebie. Z drugiej strony realia wirtualne mogą powodować frustrację z powodu braku bezpośrednich doświadczeń, a także problemów z komunikacją, odpowiedzialnością za własne działania czy krytycznym myśleniem. Prowadzi to do zagubienia osobowościowego (trudności identyfikacji z zewnątrz oraz samoidentyfikacji),

doświadczenia egzystencjalnej pustki (złudnego przekonania o posiadaniu pełnej kontroli i decydowaniu) oraz odczucia braku sensu (ucieczki w „nicość”/ nieokreśloność), które wynikają z zastąpienia kategorii godności osobowej (wewnętrznego potencjału) kategorią przydatności (oceny przez maszyny i algorytmy). W świecie wirtualnym wykreowane zostają nowe rodzaje kontaktów międzyludzkich (sieci towarzyskich i zabawowych, subkultur) oraz specyficzna komunikacja kulturowa. Również czas przeżywany w sieci cechuje jednoczesność i beczasowość (Łucyszyn i Ślezińska, 2022).

Obecność rzeczywistości hybrydalnej wpływa na kształtowanie nowej kultury życia człowieka, w tym odbywania przez niego spotkań z drugim człowiekiem. Nowa kultura studencka w rzeczywistości hybrydalnej łączy elementy tradycyjnego życia akademickiego z możliwościami oferowanymi przez technologie cyfrowe. Odbywa się to na poziomach indywidualnym, relacji międzyosobowych oraz społecznym, organizacyjnym i globalnym. Kultura ta łączy komponenty prewirtualne, wirtualne oraz hybrydalne, a zatem rzeczywistości realne, symboliczne i sieciowe (Korporowicz, 2022). Komponent rzeczywistości hybrydalnej – świat wirtualny – opiera się w znacznej mierze na tworzeniu światów nierzeczywistych, bliżej nieokreślonych. Prymat w nim mają sprawność techniczna i aktywność sama w sobie. Z tej racji kulturę tworzoną przez człowieka w cyberprzestrzeni znamionuje prymat satysfakcji, atrakcyjności i kreatywności, a co za tym idzie – akcent na robienie wrażenia na innych oraz wyróżnianie się i afirmację. Studenci korzystają z wirtualnych zasobów edukacyjnych, uczestniczą w wirtualnych grupach i angażują się w aktywności dostępne w cyberprzestrzeni. Taka rzeczywistość prowadzi do powstania nowych form osobowości wirtualnych, relacji społecznych oraz metod komunikacji, które charakteryzują się większą elastycznością i kreatywnością, ale również mogą być powierzchowne (prymat wyobraźni nad rozumem oraz fikcji lub oszustwa nad prawdą), utrzymujące człowieka w stanie przyjemnej – głównie, ale nie wyłącznie estetycznej – fikcji (z możliwością unikania uczuć bólu i przykrości) i mniej trwałe.

Fenomen spotkań studenckich

Spotkania studenckie, niezależnie od ich formalnego bądź nieformalnego charakteru, stanowią istotny element życia akademickiego. Są one przestrzenią, w której młodzi ludzie mogą nie tylko zdobywać wiedzę, ale także rozwijać swoje umiejętności interpersonalne, emocjonalne i duchowe. W kontekście fenomenologii spotkanie między osobami nie jest tylko zwykłą interakcją – jest to głębokie doświadczenie (Glinkowski,

2015), które ma potencjał kształtowania tożsamości, relacji międzyludzkich oraz odczuwania i rozumienia wartości.

W ujęciu Józefa Tischnera spotkanie z inną osobą jest wydarzeniem kluczowym dla rozumienia siebie i świata. Filozof opisuje spotkanie jako fenomenologiczne doświadczenie źródłowe, które wykracza poza zwykłą świadomość obecności drugiego człowieka. Autor zauważa: „Słowem kluczowym opisującym spotkanie jest twarz. Rzeczy mają wyglądy, ludzie mają twarze. Rzeczy zjawiają się poprzez wyglądy, twarze objawiają się” (Tischner, 1990, s. 28). Spotkanie oznacza relację „twarzą w twarz”. Twarz drugiego jest epifanią, która odsłania etyczną prawdę o człowieku jako osobie, a nie jedynie jako kimś, kto spełnia określone role społeczne (Bożejewicz, 2006; Lévinas, 2000; Tischner, 1990). Nie jest to wiedza w tradycyjnym sensie, lecz prawda egzystencjalna, która otwiera przed nami nową przestrzeń rozumienia i bycia w świecie. To rozumienie wymaga fizycznej obecności człowieka. Możliwość fizycznego kontaktu z nim, w tym na przykład odbieranie jego zapachu, jest równie istotne jak rozumienie znaczenia jego słów. Oznacza to, że technologia, choć umożliwia skracanie dystansu między ludźmi, w rzeczywistości nie zbliża nas do drugiego człowieka i nie sprzyja budowaniu bliskości. Im bardziej polegamy na nowych technologiach, tym trudniej nam rozpoznawać emocje na twarzach i tym trudniej skupić się na drugim człowieku (Kusio, 2020). Możliwość dotarcia do prawdy człowieka uzależniona jest od jego uczciwości, to znaczy prawdomówności człowieka (Dymarski, 2009). W kontekście spotkań studenckich ten fenomen objawia się w chwilach szczerości i autentyczności, kiedy studenci otwierają się na siebie nawzajem, dzieląc się swoimi doświadczeniami, lękami i nadziejami. Takie spotkania nie są jedynie wymianą myśli czy poglądów, lecz przeżyciem, które może przekształcać uczestników, pozwalając im na pełniejsze rozumienie siebie i innych oraz tworzenie trwałych więzi.

Aby spotkanie było autentyczne, wymaga szczerości i odwagi. Dlatego prawda o drugim człowieku jest poznawana na tyle, na ile osoba nie jest zniewolona lękiem, lecz kierowana odwagą otwarcia się na drugą osobę (Szary, 2005). Tylko wtedy możliwe staje się przekraczanie siebie i ukierunkowanie ku drugiemu, bliskość z nim rozumiana jako wzajemne składanie przed sobą nadziei w prawdzie. Otwarcie na drugiego, aby było szczere, musi być wzajemne. Ta wzajemność dotyczy przekształcenia i zakwestionowania dotychczasowej „przestrzeni obcowania” człowieka (zauważenia, że drugi człowiek jest podobny do mnie, a jednocześnie „inny” niż ja), w której zachodzi jego komunikacja z innymi. Chodzi tutaj o doświadczenie egzystencjalne, w którym osoby jako podmioty spotkania nabierają pewności co do tego, że drugi człowiek jest prawdziwie sobą (Tischner, 2002). W spotkaniach studenckich ta szczerość może być wyzwaniem, szczególnie w środowiskach, w których nacisk kładzie się na

rywalizację czy spełnianie oczekiwań społecznych. To właśnie w takich chwilach, gdy studenci decydują się na otwartość i szczerość, dochodzi jednak do najgłębszych i najważniejszych spotkań. Są to momenty, w których budują się relacje oparte na zaufaniu, wzajemnym wsparciu i rozumieniu. W ten sposób spotkania te stają się przestrzeniami kształtowania postaw etycznych, które nie mają charakteru normatywnego, lecz opierają się na relacyjnym otwarciu na drugiego człowieka.

Spotkania studenckie odgrywają także ważną rolę w procesie wychowawczym. Osoby spotykające się wzajemnie stają się dla siebie wychowawcami, pomagając sobie w odkrywaniu swojej nadziei istotnej – tej najważniejszej, osobistej nadziei, która kieruje naszym życiem. Filozof pisze: „Nadzieja istotna to nadzieja, poprzez którą osoba ludzka zwraca się w stronę najbardziej sobie bliskich wartości, aby je odnaleźć lub zrealizować w świecie, w drugim, w sobie” (Tischner, 1984, s. 90–91). Osoba jako „ucieleśniona wartość” staje się sobą według tego, jak kieruje nią jej nadzieja. Podstawowe w odkrywaniu nadziei istotnej jest dojrzewanie w osobie procesu odkrywczosci. Odkrywczosc jest kluczem do spotkań z innymi osobami. Dzięki niej doświadczenie drugiej osoby, a także siebie samego, staje się bardziej źródłowe (pierwotne). Odkrywczosc idzie w parze z towarzyszeniem drugiemu w jego „przygodzie ze sobą”. W kontekście akademickim może to oznaczać wspólne odkrywanie wartości takich jak prawda o sobie, wolność czy solidarność.

Istnieje ryzyko popadnięcia w patologię lub chorobę nadziei (totalizacje oraz melancholię), które objawiają się w postawie zamknięcia na drugiego człowieka i świat. Współczesna cywilizacja konsumpcyjna, z jej naciskiem na posiadanie i rywalizację, sprzyja powstawaniu takich patologii. Człowiek zamknięty w swojej „kryjówce”, zamiast otwierać się na drugiego, stara się go zawłaszczyć, co prowadzi do alienacji i agresji wobec innych. W ten sposób powstają także kompleksy, które kształtują uczuciowe relacje społeczne z innymi osobami. W kontekście spotkań studenckich takim patologiom mogą sprzyjać sytuacje, w których nacisk kładzie się na sukces i osiągnięcia kosztem relacji międzyludzkich. Wyzwoleniem z tej sytuacji jest „głęboki przewrót w sposobie przeżywania wartości” (Tischner, 2011), to znaczy powrót do autentyczności i otwartości w relacjach z innymi, a także praca nad nadzieją człowieka, która to praca jest integralną formą komunikacji między ludźmi (Sperfeld, 2011). Istotne jest tutaj założenie, że samorozumienie ma zawsze charakter częściowy, a przez to złudzeniowy, dlatego domaga się ono doświadczenia i rozumienia innego podmiotu oraz uznania i potwierdzenia przez „inność”. Tischner pisze: „Człowiek nie może sobie przyswoić siebie, jeśli sobie nie przyswoi innego człowieka, który staje przed nim jako obcy” (Tischner, 2019, s. 551). Dopiero otwarcie na perspektywę drugiego (umiejętność

„wczucia się” w inny punkt widzenia), spojrzenie na siebie poniekąd „jego oczami”, obiektywizuje samopoznanie i umożliwia wyjście z „kryjówek”. Tak ukształtowane relacje międzyludzkie mogą się stać przestrzenią przemiany, w której studenci uczą się, jak żyć w zgodzie ze sobą i innymi, odkrywając na nowo sens bycia sobą we wspólnocie oraz współdziałaniu.

Stosunki uczuciowe, które kształtują się w dzieciństwie, mają wpływ na późniejsze relacje międzyludzkie. Z tej racji spotkania sprzyjają rozwojowi emocjonalnemu człowieka. Spotkania studenckie, oparte na autentyczności i wzajemnym zrozumieniu, mogą zatem się przyczyniać do przepracowania trudnych doświadczeń z przeszłości i budowania dojrzałych relacji. Relacje nawiązywane przez studentów, zarówno te formalne, jak i nieformalne, stanowią również ważny element życia społecznego. To podczas tych spotkań kształtują się przyszli liderzy, aktywiści i obywatele. Wspólna praca nad projektami, organizacja wydarzeń czy dyskusje na temat problemów społecznych to nie tylko okazje do zdobywania wiedzy, ale także do praktycznego ćwiczenia umiejętności współpracy, komunikacji i rozwiązywania konfliktów. W tym kontekście spotkania studenckie mogą być postrzegane jako „szkoła życia”, gdzie młodzi ludzie uczą się, jak skutecznie działać w grupie, jak bronić i wyrażać swoje poglądy, ale także jak słuchać i rozumieć innych. To właśnie w taki sposób kształtują się postawy obywatelskie i wartości, które będą miały wpływ na przyszłe decyzje i działania ludzi młodych.

Badanie empiryczne

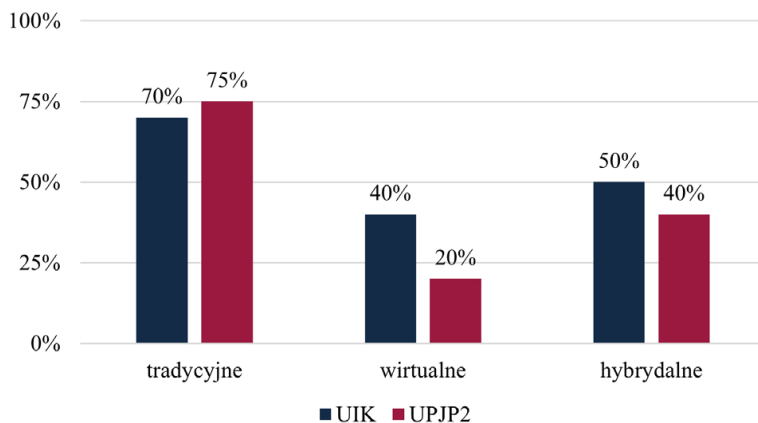
Kultura studencka obejmuje szerokie spektrum aktywności społecznych i kulturalnych, takich jak uczestnictwo w organizacjach studenckich oraz interakcje w środowisku akademickim. Aby zbadać oddziaływanie rzeczywistości hybrydalnej na życie studentów z ich perspektywy, autorzy przeprowadzili ankietę na dwóch krakowskich uniwersytetach: UIK i UPJP2. Wykorzystali oni metodologię badań społecznych, przeprowadzając badanie socjologiczne metodą ilościową za pomocą kwestionariusza ankiety. Celem badania było ukazanie doświadczeń i preferencji studentów w kontekście rzeczywistości hybrydalnej, łączącej tradycyjne formy spotkań z aktywnościami online. Kwestionariusz zawierał 6 pytań zamkniętych (85 wskazań), opartych na 5-punktowej skali Likerta. Pytania odnosiły się do kwestii takich jak zarządzanie czasem, wyzwania emocjonalne oraz rozwój kompetencji cyfrowych. Badanie zrealizowano w maju i czerwcu 2024 r., głównie (99% odpowiedzi) w formie papierowej. Wyniki obejmują jedynie prawidłowo wypełnione ankiety i są podane w liczbach zaokrąglonych.

W badaniu wzięło udział łącznie 540 studentów, po 270 z każdej uczelni, co stanowi odpowiednio 8,8% społeczności UIK (182 kobiety – 67%, 78

mężczyzn – 29%, oraz 10 osób, które nie podały płci) oraz 10,5% studentów UPJP2 (79 kobiet – 29%, 170 mężczyzn – 63%, oraz 21 osób, które nie podały płci). Respondenci reprezentowali różne kierunki i poziomy studiów, a ich średni wiek wynosił 21 lat. Ich pochodzenie było zróżnicowane. W UIK najczęściej studentów pochodziło ze wsi (38%), a najmniej z miast powyżej 500 tys. mieszkańców (20%). Na UPJP2 najczęściej studentów pochodziło również ze wsi (28%), a najmniej z miast od 50 tys. do 150 tys. mieszkańców (13%). 56% studentów UIK i 86% UPJP2 studioowało w trybie stacjonarnym i online (2% UPJP2 tylko online), pozostali wyłącznie w trybie stacjonarnym.

Z odpowiedzi udzielonych w ankiecie wynika, że studenci obu uczelni preferują tradycyjne formy spotkań, zwłaszcza te, które umożliwiają bezpośrednie interakcje. Studenci UIK szczególnie wysoko oceniali tradycyjne formy zajęć praktycznych i wyjazdów integracyjnych (70%), a na UPJP2 75% studentów uznało je za kluczowe dla rozwoju umiejętności interpersonalnych. W przekonaniu respondentów te formy spotkań oddziałują najbardziej pozytywnie na ich rozwój osobisty oraz ogólną atmosferę na uczelni. Wykłady i konferencje są wyjątkiem – 68% studentów UIK i 41% z UPJP2 wyraziło preferencję dla formy online w przypadku tych aktywności. Rzeczywistość hybrydalna zyskała uznanie przede wszystkim ze względu na swoją elastyczność. Na UIK 50% studentów dostrzegło w niej zalety, podczas gdy na UPJP2 40% studentów podkreśliło korzyści, choć często z zastrzeżeniami dotyczącymi zaangażowania. Naukę wyłącznie online wybiera 40% studentów UIK oraz 20% studentów z UPJP2 (Wykres 1).

Wykres 1. Preferencje studentów w zakresie form spotkań

Opracowanie własne.

65% studentów UIK preferuje naukę w formie hybrydowej, w porównaniu do 45% studentów UPJP2. Wyniki te są zgodne z badaniami z 2022 r., według których w roku znoszenia w Polsce większości obostrzeń związanych z pandemią COVID-19 ponad połowa studentów była zwolennikami nauki zdalnej lub hybrydowej (Konczal, 2022). Zebrane odpowiedzi wskazują, że chociaż większość studentów na obu uczelniach dostrzega zalety cyfryzacji i nauki hybrydowej, istnieją różnice w tym, jak postrzegana jest każda z form spotkań i nauczania. Na UIK większy nacisk kładzie się na elastyczność i korzyści edukacyjne wynikające z nauki hybrydowej i zdalnej, podczas gdy na UPJP2 większe znaczenie przypisuje się interakcjom twarzą w twarz i tradycyjnemu nauczaniu.

W kontekście życia towarzyskiego, 40% studentów UIK i 35% UPJP2 stwierdziło, że rzeczywistość hybrydalna pozytywnie wpłynęła na ich interakcje społeczne, zapewniając większą elastyczność oraz dostęp do wydarzeń online. Jednocześnie 25% studentów z obu uczelni dostrzegło negatywne skutki obecności w rzeczywistościach offline i online, takie jak zmniejszone zaangażowanie w życie studenckie. Z kolei 58% studentów UIK i 52% studentów UPJP2 było zadowolonych z jakości komunikacji z wykładowcami w trybie hybrydowym, podczas gdy pozostali wskazali na trudności w interakcji oraz brak odpowiedniego wsparcia.

Za najbardziej integrujące wydarzenia (powyżej 80%) studenci uznali te, które odbywały się poza uczelnią, takie jak wycieczki, biwaki, pikniki, wyjazdy integracyjne, zawody czy juwenalia. Podobnie oceniono spotkania w przestrzeni uczelni niezwiązane z zajęciami akademickimi (np. udział w uczelnianych grupach dyskusyjnych, stowarzyszeniach oraz organizacjach studenckich). Za najmniej integrujące studenci uznali wykłady (57% UIK i 40% UPJP2).

W zakresie zaangażowania w kulturę studencką, obejmującą aktywności takie jak wydarzenia kulturalne, organizacje studenckie i spotkania towarzyskie, 52% studentów UIK oraz 45% studentów UPJP2 uznało, że ich zaangażowanie pozostało na niezmiennym poziomie. Z kolei 30% studentów UIK i 35% studentów UPJP2 dostrzegło wzrost swojej aktywności kulturalnej dzięki większej dostępności wydarzeń online. Odpowiednio 18% z UIK i 20% z UPJP2 odczuło spadek zaangażowania, co może być wynikiem ograniczonego udziału w wydarzeniach na żywo.

Większość ankietowanych studentów nie zgodziła się z twierdzeniem, że świat online jest oparty głównie na fikcji i wyobraźni (40% na obu uczelniach). Co do relacji zawieranych online, które przenoszą się do świata offline, większość studentów zgodziła się, że są one zazwyczaj nietrwale i powierzchowne (40-45%). Podobne wskazania dotyczyły tezy, że obecność w świecie online może powodować utratę zdolności funkcjonowania z innymi w świecie offline. Również większość respondentów uznała,

że obecność w świecie online często stanowi formę ucieczki („kryjówek”) od rzeczywistości offline (40–50%). Zauważono jednak, że świat online sprzyja rozwojowi kompetencji społecznych, zdolności organizacyjnych oraz wymianie wiedzy i pomysłów. Studenci wyrazili także przekonanie, że światy offline i online wzajemnie się uzupełniają, z tym że świat online oferuje większe możliwości kreowania własnego wizerunku. Większość ankietowanych (53%) zgodziła się również z tezą, że w świecie online większy nacisk kładzie się na atrakcyjność niż autentyczność, w porównaniu ze światem offline. Odpowiedzi na pytanie, czy świat online daje większe poczucie bezpieczeństwa niż offline, były niemal identyczne dla wszystkich wskazań, natomiast zdecydowana większość studentów obu uczelni uznała, że obecność w świecie online zwiększa pewność siebie (55%).

Wnioski i rekomendacje

Na podstawie przeprowadzonych badań, dotyczących opinii studentów UIK i UPJP2 na temat spotkań w rzeczywistości hybrydalnej, można wyciągnąć kilka głównych wniosków. Hybrydalna forma spotkań oferuje elastyczność, która jest szczególnie doceniana w kontekście edukacyjnym. Studenci mogą łączyć uczestnictwo w zajęciach online z innymi aktywnościami na uczelni, co umożliwi większą swobodę w organizacji swojego czasu. Jednocześnie wskazują oni na istotne ograniczenia tej formy, zwłaszcza w kontekście relacji „twarzą w twarz”, co może prowadzić do poczucia izolacji i powierzchowności relacji. Rzeczywistość wirtualna, choć zapewnia łatwość komunikacji, nie jest w stanie w pełni zastąpić bezpośrednich spotkań, które budują głębsze więzi i autentyczne relacje. Technologia umożliwia wprawdzie organizowanie wydarzeń online, zapewniając elastyczność w uczestnictwie w konferencjach, warsztatach czy dyskusjach – zwłaszcza gdy organizacja spotkań offline jest utrudniona – jednak w przekonaniu studentów prawdziwe poczucie wspólnoty i zaangażowania rodzi się podczas kontaktów w świecie offline.

W tym kontekście spotkania studenckie odgrywają ważną rolę w budowaniu więzi i wzmacnianiu relacji między studentami. Dla nich także te spotkania, które nie wynikają z programów nauczania, są nie tylko okazją do zabawy, ale także istotnym elementem procesu integracji oraz rozwoju umiejętności społecznych. Chociaż wydarzenia wirtualne mogą być alternatywą, badania wskazują, że studenci uznają spotkania w świecie offline za bardziej wartościowe, pozwalające na głębsze wzajemne rozumienie i budowanie trwałych więzi. Rzeczywistość online może jedynie symulować te interakcje, co często prowadzi do poczucia niedosytu. Człowiek nie jest z natury bytem wirtualnym, dlatego pomimo coraz większej

aktywności w sieci (komunikacja, studia, zakupy, rozrywka itp.) nie powinien zapominać o tym, że życie wyłącznie online „odczłowiecza” go i prowadzi do tworzenia społeczności bez głębokich więzi. W tym kontekście wartości, które są integralnym elementem ludzkiej osobowości, powinny stanowić antropologiczno-aksjologiczny punkt odniesienia, niezależnie od postępu technologicznego i rozwoju narzędzi cyfrowych.

Na podstawie przeprowadzonych badań autorzy rekomendują, aby instytucje akademickie wspierały kulturę spotkań studenckich, organizując więcej wydarzeń integracyjnych poza światem wirtualnym. Warto rozwijać programy, które zachęcą studentów do uczestnictwa w spotkaniach takich jak warsztaty, pikniki, wyjazdy integracyjne czy imprezy studenckie. Programy te powinny uwzględniać komponenty związane z rozwijaniem umiejętności społecznych, krytycznego myślenia oraz zarządzania czasem, co pomoże studentom lepiej funkcjonować w rzeczywistości hybrydalnej. Promowanie wartości związanych z życiem towarzyskim, takich jak współpraca, empatia i zaufanie, może wzbogacić spotkania studenckie, wzmacniając więzi międzyludzkie i zdrowie psychiczne studentów w zmieniającym się coraz bardziej cyfrowym świecie.

BIBLIOGRAFIA

- Bożejewicz, W. (2006). *Poglądy filozoficzno-antropologiczne ks. Józefa Tischnera*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Łośgraf.
- Chludzińska, E. (2022). Pejzaże rzeczywistości hybrydalnej – kilka odsłon. W: S. Jaskuła (red.), *Rzeczywistość hybrydalna. Pomiędzy bytami*. Kraków: Wydawnictwo Księgarnia Akademicka, 75–90.
- Dymarski, Z. (2009). *Dwu głos o złu. Ze studiów nad myślą Józefa Tischnera i Leszka Kołakowskiego*. Gdańsk: Słowo/Obraz Terytoria.
- Glinkowski, W.P. (2015). Miejsce spotkania w myśli filozoficznej Józefa Tischnera. W: K. Pietrych (red.), *Horyzont dialogu i rozumienia. W kręgu myśli Józefa Tischnera*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 179–186.
- Jaskuła, S. (2022a). Rzeczywistość hybrydalna. W: S. Jaskuła (red.), *Rzeczywistość hybrydalna. Pomiędzy bytami*. Kraków: Wydawnictwo Księgarnia Akademicka, 13–31.
- Jaskuła, S. (2022b). Wstęp. W: S. Jaskuła (red.), *Rzeczywistość hybrydalna. Pomiędzy bytami*. Kraków: Wydawnictwo Księgarnia Akademicka, 7–10.
- Konczal, M. (2022). *Ponad połowa studentów chce nauki zdalnej. Najnowsze badania. Za co młodzi ludzie cenią nauczanie online i hybrydowe?*. Pozy-skano z: <https://strefaedukacji.pl/ponad-polowa-studentow-chce-nauki-zdalnej-najnowsze-badania-za-co-mlodzi-ludzie-cenia-nauczanie-online-i-hybrydowe/ar/c5-16933361> (dostęp: 26.08.2024).

- Korporowicz, L. (2022). Ambiwalencje kulturowych hybrydyzacji. W: S. Jaskuła (red.), *Rzeczywistość hybrydalna. Pomiędzy bytami*. Kraków: Wydawnictwo Księgarnia Akademicka, 53–74.
- Kusi, U. (2020). Dialog z Innym wywiedziony z filozofii spotkania. *Edukacja Międzykulturowa*, nr 1(12). DOI: 10.15804/em.2020.01.03.
- Lévinas, E. (2000). *Inaczej niż być lub ponad istotą*. Warszawa: Aletheia.
- Łucyszyn, J. i Śledzińska, K. (2022). Aksjonormatywne dylematy świata hybrydalnego. W: S. Jaskuła (red.), *Rzeczywistość hybrydalna. Pomiędzy bytami*. Kraków: Wydawnictwo Księgarnia Akademicka, 33–52.
- Paleczny, T. (2022). Tożsamość hybrydalna w cyberprzestrzeni. Przekraczanie granic kulturowych. W: S. Jaskuła (red.), *Rzeczywistość hybrydalna. Pomiędzy bytami*. Kraków: Wydawnictwo Księgarnia Akademicka, 109–121.
- Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. Part 1. *On the Horizon*, nr 9(5), 1–6. DOI: 10.1108/10748120110424816.
- Sperfeld, E. (2011). *Arbeit als Gespräch. Józef Tischner's Ethik der Solidarność*. Dresden: Verlag Karl Alber.
- Surawska, M. (2022). „Homo agens” czy „homo technicus”? Kim jest człowiek w świecie hybrydalnym. W: S. Jaskuła (red.), *Rzeczywistość hybrydalna. Pomiędzy bytami*. Kraków: Wydawnictwo Księgarnia Akademicka, 147–155.
- Szary, S. (2005). *Człowiek – podmiot dramatu. Antropologiczne aspekty filozofii dramatu Józefa Tischnera*. Kęty: Wydawnictwo Antyk.
- Tischner, J. (1984). Etyka wartości i nadziei. W: D. von Hildebrand, J.A. Kłoczowski, J. Paściak i J. Tischner (red.), *Wobec wartości*. Poznań: W drodze, 51–149.
- Tischner, J. (1990). *Filozofia dialogu*. Paris: Société d'Éditions Internationales.
- Tischner, J. (2011). *Myslenie według wartości*. Kraków: Wydawnictwo Znak.
- Tischner, J. (2019). Filozofia człowieka. Od ontologii człowieka do jego metafizyki. W: Z. Stawrowski i A. Workowski (red.), *Filozofia człowieka. Wykłady*. Kraków: Wydawnictwo Instytut Myśli Józefa Tischnera, 539–614.
- Wajsprych, D. (2011). *Pedagogia agatologiczna. Studium hermeneutyczno-krytyczne projektu etycznego Józefa Tischnera*. Toruń–Olsztyn: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.

Przemysław Bukowski – adiunkt w Instytucie Kulturoznawstwa i Dziennikarstwa Uniwersytetu Ignatianum w Krakowie, doktor nauk humanistycznych w zakresie filozofii (2020). Zainteresowania naukowe i obszary badawcze: filozofia kultury; aksjologiczne podstawy kultury oraz jej wymiar etyczny; komunikowanie społeczne i międzykulturowe; filozofia człowieka. Autor monografii *Aksjologiczne podstawy rozumienia osoby ludzkiej w filozofii Maksa Schelera i Józefa Tischnera* (2020).

Andrzej Tarchała – pracownik Katedry Etyki na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie oraz Instytutu Pedagogiki na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, doktor nauk humanistycznych w zakresie filozofii. Zainteresowania naukowe i obszary badawcze: antropologia filozoficzna, aksjologia, antropologiczne i aksjologiczne podstawy wychowania i kształcenia, fenomenologia ciała, filozofia świadomości i umysłu, filozofia dialogu i komunikacji.